

primam hæresim singulos anathematizantes, et omnes simul. Atque hac de causa neque expositæ sunt hæ sententiæ, utpote minus necessariæ, et quæ non promoverent, sed et compendiose perscriptæ.

ἥδη εἶρηται, ὑπεξελί τινος τῶν αἰρετικῶν, καὶ ἄνευ βαπτισματος δέχεσθαι τούτους θεσπίσασα, χρημένους μόνον τῷ θεῷ μύρω, καὶ ἀναθεματίζοντας τὴν οἰκίαν αἵρεσιν ἕκαστον, καὶ πάσας ἀπλῶς· καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐξηγήθησαν αἱ ἡγῶμαι αὐται, ὡς μὴ ἀναγκαῖαι, οἷα μηδὲ ἐνεργῶσαι, ἀλλὰ καὶ κατὰ σύνοψιν ἐγράφησαν.

CONCILIIUM VIII

UABITUM CIRCA ANNUM CCLVII.

Quamvis persuasum omnino habeam S. Hieronymum lapsum fuisse quum scripsit eosdem episcopos Africanos qui rebaptizationem cum S. Cypriano sanciverant, rursus convenientes, novum emisisse decretum, ac sententiam de Baptismo suam mutasse, putavi tamen dandum esse in hac vestra collectione locum huic episcoporum conventui, quemadmodum nonnulla concilia referuntur in vulgatis editionibus conciliorum, quæ tamen constat habita non fuisse, tantum ne quid istius argumenti prætermittatur, sive verum illud, sive falsum sit. Ait ergo Hieronymus in *Dialogo advers. Lucifer.*, illos ipsos episcopos qui cum beato Cypriano statuerant hæreticos esse rebaptizandos, ad antiquam consuetudinem revolutos, novum emisisse decretum, quo videlicet damnabatur superioris concilii doctrinæ de baptismo hæreticorum.

Huc Hieronymi opinioni multa repugnare videntur. Primum enim, constat auctoritate concilii Arelatensis, viguisse per multa tempora post Cyprianum doctrinam de rebaptizatione apud Afros. Deinde, istud ipsum probatur etiam ex concilio Carthagine habito apud Gratium episcopum; quod licet constiterit ex episcopis quorum animus abhorrens erat a rebaptiza-

tionem, evincit tamen eam doctrinam nondum abolitam fuisse apud Afros, tametsi plerique contra sentirent. Præterea, concilium Cypriani adhuc ævo Vincentii Lirinensis in auctoritate fuisse constat, probat exemplum Donatistarum, qui, ut ait idem Vincentius, et constat ex gestis collationis Carthaginensis et ex pluribus Augustini locis, illius auctoritate concilii rebaptizare se jactabant. Denique, nullum novi istius decreti testimonium alibi exstat in tota antiquitate. Quod tamen si fuisset, haud dubie eo usi frequenter essent adversarii Donatistarum. Contra, Augustinus in *Epistola XLVIII* annotat non inveniri Cyprianum sententiam de rebaptizandis hæreticis suam correxisse; quod etiam colligi abunde potest ex cap. VIII, lib. II, *contra Gaudentium*. Itaque fieri potest ut Hieronymus, cum videret rebaptizationem a Catholicis Afris rejici, fortassis odio adversus Donatistas, putaverit Afros ad antiquam consuetudinem revolutos esse statim post concilium habitum sub Cypriano, quemadmodum Augustinus in lib. III *de Baptismo*, cap. 2, ait illos ad pristinam consuetudinem rediisse post Agrippinum. STEPH. BALUZIUS. (*Nova Collectio.*)

EPISTOLÆ DIONYSII ALEXANDRINI EPISCOPI AD STEPHANUM PAPAM FRAGMENTUM.

PROOEMIUM.

Subnexo fragmento Eusebius præmittit : Ad Stephanum Dionysius primam earum, quæ de Baptismo conscriptæ sunt, epistolam exaravit : cum non mediocris controversia exorta esset, utrum eos, qui ex qualibet hæresi convertuntur, Baptismo purgari oporteret. Quippe antiqua consuetudo invaluerat, ut in ejusmodi suscipiendis sola manuum impositio cum precationibus adhiberetur. Primus Cyprianus qui Carthaginensem tunc regebat ecclesiam, non nisi per baptismum prius ab errore mundatos admittendos esse censuit. Verum Stephanus nihil adversus traditionem, quæ jam inde ab initio obtinuerat, innovandum ratus, gravissime id tulit. Ad hunc igitur cum de hoc argumento multa Dionysius per litteras scripsisset, illi sub finem significat omnes ubique ecclesias, nollito jam persecutionis furore, Novati turbulentam novitatem detestantes, inter se pacem iniisse. Sic autem scribit (*Euseb., lib. VIII, c. 2, 3 et 4*).

Scias autem, frater, cunctas per Orientem et ulterius positas Ecclesias, quæ prius erant discissæ, nunc

*ἴσθι δὲ νῦν, ἀδελφε, ὅτι ἦνται πᾶσαι αἱ πρότερον δισχισμέναι κατὰ τι τῶν ἀνατολῶν ἐκκλησίαι, καὶ ἔτι

VARIORUM NOTÆ.

Primam. Ideo primam Eusebius vocat, quia idem Dionysius exinde quatuor alias tum ad Xystum, tum ad Dionysium Stephani successores, pariter de Baptismo hæreticorum conscripsit. CONSTANT.

Primus. Ipse Cyprianus epist. 71, ad Quintum et alibi Agrippinum, decessorem suum, sequi se profiteretur. Firmilianus autem sententiam, quam Cyprianus

propugnabat, ante ab Iconiensi concilio firmatam docet. Non igitur sententiæ de baptizandis hæreticis, sed controversiæ ea de re inter Afros ac Romanos Pontifices natæ primus auctor Cyprianus censendus est. CONSTANT.

Novati. More suo Eusebius hic *Novati*, loco *Novatiani*, nomen substituit. In eo, quod antecedit, virò

tandem ad unitatem reversas esse, et omnes ubicumque ecclesiarum antisites unum idemque sentire, et ob redditam insperato pacem incredibili gaudio exsultare, Demetrianum scilicet episcopum Antiochie, Theoctistum Cesareæ, Mazabenem Æliæ post mortem Alexandri, Marinum Tyri, Laodiceæ Heliodorum post obitum Thelymidris, Helenum Tharsi et omnes Ciliciæ ecclesias, Firmilianum cum omni Cappadocia. Solos enim illustriores episcopos nominavi, ne forte epistola nostra prolixior, et oratio molestior redderetur. Syriæ quidem totæ et Arabia, quibus identidem necessaria suppeditatis, et quibus litteras nunc scripsistis, Mesopotamia quoque et Pontus ac Bithynia, et ut uno verbo absolvam, omnes ubique terrarum lætitia gestiunt ob hanc concordiam fraternamque charitatem laudantes Deum.

Α προσωτέρω, και πάντες εισίν όμόφρονες οι πανταχού προσετώτες, χαιρόντες καθ' ύπερβολήν επί τη παρά προσδοχίαν ειρήνην γενομένην Δημητριάδης έν Αντιοχεία, Θεόκτιστος έν Καισαρεία. Μαζαβάνης έν Αίλια κομμηθέντος Άλεξάνδρου, Μαρίνος έν Τύρω, Ηλιόδωρος έν Λαοδικεία αναπαυσασμένου Θηλυμίδρου, Έλενος έν Ταρσώ και πάσαι αι τής Κιλικίας εκκλησίαι, Φερμιλιανός και πάσα Καππαδοκία. Τους γάρ περιφανιστέρους μόνους των επισκόπων ώνόμασα, ίνα μήτε μήκος τή επιστολή, μήτε βάρος προσάψω τώ λόγω. αι μόντοι Συριαί δια και η Άραβία οίς επαρκείτε έκαστοτε, και οίς νύν επιστειλαιτε, η τε Μεσοποταμία, Πόντος τε και Βιθυνία, και συνελόντε ειπειν. αγαλλώνται πάντες πανταχού τή όμοιοία και φιλαδελφία δοξάζοντες τον Θεόν.

VARIORUM NOTÆ.

erudito non videtur Eusebius Dionysii mentem satis feliciter assecutus: cum pro *mollito jam persecutionis furore*, melius *sedata jam schismatis procella* dixisset. Ex hoc autem loco intelligere est, in fragmento subnexo non eas narrari turbas sedatas, quas in Oriente novissime excitavit baptismi hæreticorum causa, sed eas, quas aliquanto ante Novatiani factio invexerat. Non male tamen Eusebius epistolam ipsam *de Baptismo hæreticorum* scriptam notavit: quia nimium in prima et præcipua ejus parte de hoc argumento, ut ipse Dionysius in epistola ad Xystum meminit, multa edisseruerat, *rogans et obtestans Stephanum*, haud dubie ne tam difficili in causa quidquam præponere ageret, aut pacem cum tot tamque præclaris episcopis ruperet. CONSTANT.

Mazabenem Æliæ. Græci textus series postularet Mazabenem Æliæ, Marinum Tyri: quod mendum

esse, olim a Rufino correctum, Valesius monuit. Alexandrum enim, cujus beatum exitum Dionysius apud Eusebium lib. vi, c. 46, Cornelio papæ nuntiat, Æliæ, seu, ut citato loco loquitur Eusebius, Jerusalemorum, non Tyri episcopum, fuisse constat. CONST.

Suppeditatis. Servato scilicet Romanorum pio more, quem Eusebius lib. iv, c. 25, uti jam observavimus, ab ipso religionis exordio ad suam usque ætatem custoditum testatur, ut ecclesiis quam plurimis, etiam remotis, necessaria viæ subsidia transmittant. Eandem ob causam supra, pag. 78, Soter a Dionysio Corinthiorum episcopo laudatur. CONSTANT.

Deum. Exstant et alia fragmenta litterarum quas S. Dionysius tum ad S. Dionysium papam, I. Philemonem, presbyteros, tum ad S. Xystum papam de Baptismo hæreticorum et de hæresi Sabelliana scripsit. Vid. infr., tom. v hujusce bibliothecæ. EDD.

EPISTOLA S. CYPRIANI AD QUINTUM.

DE HÆRETICIS BAPTIZANDIS.

(Erasm. p. 397. Pamel. Rigalt. Baluz. Oxon. Lips. LXXI.)

I. Cyprianus a Quinto fratri salutem. — Rætulit ad me, frater charissime, Lucianus compresbyter noster, te desiderasse ut significarem tibi b quid sentiamus de his qui apud hæreticos et schismaticos baptizati videntur. De qua re quid nuper in concilio plurimi coepiscopi cum compresbyteris qui aderant censuerimus, ut scires, ejusdem epistolæ exemplum tibi nisi. Nescio etenim qua præsumptione ducuntur quidam de collegis nostris, ut putent eos qui apud hæreticos c tincti sunt, quando ad nos venerint, baptizari non oportere, eo quod dicant unum baptisma esse, quod unum scilicet in Ecclesia catholica est. Quæ Ecclesia d, si una est, esse baptisma extra Eccle-

C siam non potest: nam, cum duo baptismata esse non possint, si hæretici vere baptizant, ipsi habent baptismata; et qui hoc illis patrocinium de auctoritate sua præstat, cedit illis et consentit, ut e hostes et adversarii Christi habere videantur abluendi et purificandi et sanctificandi hominis potestatem. Nos autem dicimus eos qui inde veniunt, non rebaptizari apud nos, sed baptizari. Neque enim accipiunt illic aliquid ubi nihil est; sed veniunt ad nos ut hic accipiant ubi et gratia et veritas omnis est, quia et gratia et veritas una est. Porro autem quidam de collegis nostris malunt hæreticis honorem dare quam nobis consentire; et, dum unius baptismi asseveratione baptizare venientes nolunt, sic, aut duo baptismata ipsi faciunt, dum et apud hæreticos baptismata esse dicunt, aut certe, quod est gravius, hæreticorum sordidam et profanam tinctionem, vero et unico et legitimo Ecclesiæ catholicæ baptismato præponere et præ-

LECTIONES VARIANTES.

a Quinto fratri Erasm.
b Quid nos sentiamus Lam. Bod. 2.
c Et schismaticos La n. Ebor. NC. 1. Bod. 2.
d Quæ Ecclesia quia una est Bod. 1, 2. Lin. NC. 1. Ebor. Si est una, et esse Corb. Quod unum scilicet in Ec-

clesia una est, et esse baptismata præter Ecclesiam non potest MR. Præter Ecclesiam Lam. Ebor. Lin. NC. 1. Bod. 1, 2.

e Hostis et adversarius Christi habere videatur Lam. Ebor. NC. 1. Bod. 1, 2. Lin.

VARIORUM NOTÆ.

EPIST. AD QUINTUM. I. — Quinto Fratri. Hunc et collegam suum vocat, et in Mauritania constitutum fuisse testatur epistola sequenti, ubi etiam meminit

hujus epistolæ. RIGALT.

Dum et apud hæreticos baptismata esse dicunt. Atque inter canones qui dicuntur Apostolorum, di-